

DANIŞTAY GENSORUSU

20 Temmuz 1966

Yüksek derecedeki memurların nakli konusu ve Danıştay kararlarına Hükümetin uymayışi konusu daha önce Meclise gensoru ve genel görüşme konuları olarak getirilmişti. O zaman yine partimin sözcüsü olarak Hükümetin Danıştay kararlarına uymamasının Anayasanın açık bir ihlali olduğunu, oldukça ayrıntılı olarak incelemiş ve açıklamaya çalışmışım. (AP sıralarından “Bir kere açıkladın” sesleri) Evet, o açıklamaları tekrar etmeyeceğim. Yalnız o zaman Sayın Başbakanın ve AP sözcüsünün verdikleri yanıtlar üzerinde konuşma fırsatını da bulamadık, şimdi durmak istiyorum. İki delil veya belge ileri sürülüyor. Bugün de yine onlar ileri sürülüyor.

O zaman Sayın Başbakan demişlerdi ki, Anayasanın ihlali olamaz ve bu ifadelelerini daha sonra gazetecilerle yaptığı konuşmada da tekrar ettiler. Anayasanın ihlali olamaz. Ve gerekçe olarak da “Çünkü Anayasa Mahkemesi vardır, eğer Hükümet Anayasayı ihlal ederse Anayasa Mahkemesine başvurulur ve düzeltilir” demişlerdi. Ben o zamanki konuşmamda, “Bu yanıt yeterli değildir” dedim. Çünkü ancak yasalar için Anayasa Mahkemesine başvurulur ve yasaların Anayasaya uygun olup olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesi karar verir. Oysa yasaların dışında Hükümetin her gün yaptığı tasarruflar ve icraat vardı. Bu tasarruflar ve icraatın Anayasaya aykırı olup olmadığı hakkında Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Danıştay kararlarına uymamanın Anayasaya aykırı olduğu iddiası bu çeşit tasarruflara ait bir iddiadır. Bir yasanın Anayasaya aykırı olup olmadığı konusu değildir ki Anayasa Mahkemesine başvurarak bir karara bağlanması istenebilir. Hükümetin tasarrufları ve icraatı içinde Anayasaya aykırı olan hususlar varsa işte bunlar idari yargı organlarının verdiği kararlarla sabit olacaktır.

Şimdi, memurlar nakledilmiştir. Bu, Hükümetin bir tasarrufudur, ilgili memurlar itiraz etmişler, iş en yüksek idari yargı organı olan Danıştay’a gitmiştir ve oradan önce kararı durdurma kararı çıkmıştır ve sonra da bugün öğrendik, bir memurun nakli konusunda doğrudan doğruya kesin iptal kararı da verilmiştir. Şimdi, bu kararlara uymamanın Anayasanın 32. maddesine aykırı olduğu gayet açıktır. Anayasa maddesini bir daha hatırlatalım: mahkeme kararlarının gerek yasama, gerekse yürütme organları ve idare için bağlayıcı olduğu, bu kararların hiçbir surette değiştirilemeyeceği ve hiçbir şekilde geciktirilemeyeceği açık olarak hükme bağlanmıştır. Şimdi, AP Sözcüsü, Danıştay kararlarına uyulamayacağını bir kanıtı olarak, Danıştay Yasasının bir maddesini okudu. Bu maddenin bütün hükümleri, okuduğu maddenin son hükmü dışında, diğer bütün hükümleri, Hükümetin, idarenin Danıştay’ın kararlarına uymakla yükümlü olduğunu belirtiyor. Yalnız son fıkra, mağdur olan kişinin tazminat isteyebileceğini belirtiyor. Şimdi, bu hükümden AP sözcüsü Hükümetin Danıştay kararlarına uymayabileceği sonucunu çıkarıyor. Ben

hukukçu değilim, ama hukukçu olmadığım halde burada mantık hatasını kolaylıkla görebildim. Orada ilgili kişi mağdur olduğu için, o mağduriyeti daha fazla şiddetlenmesin diye kendisine bir tazminat yolu açılmıştır. Fakat bu tazminatın kendisine bir hak olarak tanınması, Hükümetin Danıştay kararlarına uymamasının Anayasaya aykırı olmadığını, uymamasının yasallığını kanıtlamaz. O yasallık ayrı bir şey. Bu biraz kaba bir benzetmeyle şuna benziyor: Örneğin hırsızlık, adam öldürmek suçtur, yasaktır, yapılmaması gereken şeydir. Ama kanun yapıcı biliyor ki, insan doğası öyledir ki, en şiddetli yasaklara ve yükümlülüklerle karşın o yasalar ihlal edilir. İhlal edildiği zaman için birtakım yaptırımlar koyuyor. Şimdi, diyebilir miyiz ki, efendim, hırsızlığın bilmiyorum nedir maddesi, bilmem kaç aydan şu kadar yıl hapisliktir. Adam öldürmenin cezası, tasarlayarak öldürme ise idamdır. Ben onları göze alıyorum, onu göze aldığıma göre öyleyse hırsızlığı yapabilirim diyebilir miyiz? Böyle bir mantık yürütülemez. Mağdur olan kişiye daha fazla mağdur olmaması için bir tazminat yolunun açık bulundurulması kesinlikle Danıştay kararlarına uymamanın yasallığını kanıtlamaz.

Kaldı ki, bir memur başka bir yere nakledildiği zaman, kendisi bundan mağdur olduğu kanaatine varır ve kendisini haklı görerek Danıştay'a başvurur. Buraya kadar sorun bir kişisel hukuk sorunu olarak görülebilir. Fakat onun kendi kişisel hukuku bakımından yaptığı bu başvuru Danıştay'ca haklı görülüp de karara bağlandığı zaman, bu karara Hükümet uymazsa, sorun artık bir kişisel hukuk davası olmaktan çıkmıştır. Sorun, Hükümetin, Anayasanın emrettiği gibi, yargı organının kararına uymaması sorunu haline gelmiştir. Artık bundan sonra ilgili memur vazgeçse, dese ki, ben razıyım, gidiyorum tayin edildiğim yere, vazgeçtim tazminattan da dese sorun çözümlenemez. Çünkü Danıştay objektif olarak bir karar vermiştir. Danıştay'ın kararına Hükümet uymamıştır. Bu bir hukuk davası olarak, kamu davası olarak ortadadır. Bu olay artık devletin hukuk düzenini, Anayasa düzenini ihlal eden bir olay olmuştur. Artık, o kişiyle hiçbir ilgisi kalmamıştır. Sorun nereye kadar bir kişisel hukuk davasıdır, nereden sonra bir kişisel hukuk davası olmaktan çıkmıştır, bunu açık olarak görmek ve bilmek gerekir. Bu bakımdan bu mantıkla kesinlikle, sırf tazminat yolu açık tutulmuştur diye Anayasanın açık hükmüne karşın ve aynı Danıştay Yasasının daha önceki hükümlerine karşın, öyleyse Hükümet Danıştay kararlarına uymayabilir diye bir hüküm çıkamaz.

İleri sürdükleri diğer bir gerekçe de, iktidara gelen Hükümet elbette ki, kendisiyle işbirliği yapacak elemanları seçecektir, kendisiyle işbirliği yapamayacak elemanlarla iş göremez gibi bir değerlendirmedir. Eğer söz konusu elemanlar gerçekten yapılması gereken işi yapamayacak ehliyetsiz insanlar ise o zaman elbette değiştirebilir. Ve zaten o takdirde değiştirilirse ve o kişi de Danıştay'a dava açarsa Danıştay'da davasını kaybeder. Danıştay'ın kararı neyi önlüyor? Anayasanın bu hükmü, yani "yürütme organları ve idare mahkeme kararlarıyla bağlıdır" hükmü neyi önlemek istiyor? Ehliyetsizlikten, yetersizlikten dolayı değil, politik değerlendirmelerle yapılacak, yapılmak istenecek nakilleri önlemek için yapıyor. Bu çok yerindedir. Çünkü devlette işlerin iyi görülmesi için bir süreklilik olması gerekir. Eğer her iktidar değiştiği zaman iktidarlar, politik değerlendirmelerle idari mekanizmadaki teknik elemanlar -dikkat buyurunuz, söz konusu olan elemanlar politik elemanlar değil,

teknik elemanlardır, İktisadi Devlet Teşekküllerinin, bankaların müdürleridir- böyle iktidar değiştiğe politik görüşlerle teknik ve idari elemanlar hallaç pamuğu gibi atılırsa, o zaman devlet işlerinde, idarede gerekli olan devamlılık ve süreklilik sağlanamaz. Bu sürekliliği sağlamak için Anayasa bu hükmü koymuştur ve Danıştay'a bu yetkileri vermiştir. Başka ülkelerden örnek göstermekte hiçbir anlam yok. Çünkü her ülkenin yasaları kendisini bağlar. Fransa'da böyle imiş, Amerika'da şöyle imiş, bizi ilgilendirmez. Anayasanın hükümleri açıktır. Bu hükümleri doğrulayan Danıştay Yasasının burada okunan maddesinin hükümleri açıktır. Bu hükümler karşısında, Fransa'da böyledir, falan yerde şöyledir diye bir görüş ileri sürülerek dava çözümlenemez.

Sonra ileri sürülen diğer bir gerekçe de -ki iktidar partisinden daima bu gerekçeyi dinliyoruz-, "Biz oyların çoğunluğunu aldık, yüzde 58 oyla iktidara geldik. Eğer bizim yaptığımız işleri vatandaş beğenmezse oylarını vermez, bizi devirir." Şimdi bu mantıkta da iki sakat nokta var. Önce, seçmen oylarını verirken, çok rica ederim, Anayasanın bu hükmünü, Danıştay Yasasını, Hükümet nasıl denetlenir, nasıl denetlenemez, bütün bunları bilerek mi oyunu verir? Değil bizim seçmenimiz, dünyanın hiçbir yerinde seçmen, kendi devletinin idari mekanizmalarının bu kadar girdisini çıktısını, yasa maddelerini, Hükümetin tasarrufları yasa maddelerine uyuyor mu, uymuyor mu bunları bilemez. Hiçbir seçmen kitlesi bilemez. Seçmen kitlesi oylarını genel politika için verir. Genel çizgileriyle bir politikayı onaylayıp onaylamadığı anlamında oyunu verir veya vermez.

İkincisi, eğer Hükümetin işlerini denetlemenin tek yolu seçmenin oy verip vermemesi olsaydı, neden Anayasamız iki seçim tarihi arasında Hükümetin denetlenmesi için çeşitli yollar koymuştur? Neden Hükümete birtakım yükümlülükler, mahkeme kararlarına uymak gibi görevler yüklemiştir? Neden bunlara gerek görmüştür Anayasa? Öyle olsa her şeyi seçimlere bırakırdık, tek denetleme seçmenin oyudur derdik, bizim Danıştay kararlarına uymadığımızı beğenmezse seçmen, oyunu vermez, beğenirse verir diye böyle bırakırdık. Neden bu kadar gensoru ve genel görüşme gibi denetim yolları koymuştur Anayasa? Yargı organlarının kararlarına yürütme, yasama ve idare uymakla yükümlüdür diye böyle emredici hükümler koymuştur. Neden? Çünkü iki seçim tarihi arasında Hükümetin denetlenmesi gerekir. Bu bakımdan böyle her şeyi seçmene bırakamayız.

Ayrıca verilen önergede de işaret edildiği gibi, bu son olaylar, yani açıklanan gizli rapor, bu memurların nakledilmesi konusunun önemini bir defa daha artırmıştır. Biz bu konunun açıklanması için geçen hafta bir gensoru önergesi vermiştik. Bu önergenin gerekçesini burada partimiz sözcüsü açıklarken hatırlatmıştı ki, bundan bir yıla yakın bir zaman önce, seçimlerden önce, böyle bir petrol şirketinin sorumlusu da petrol örgütündeki elemanların değiştirilmesini isteyen bir mektup yazmış ve bu mektup basında yayınlanmıştı. Partimiz sözcüsü sormuştu sayın Bakandan, "Böyle bir mektup yayınlandı, seçimden sonra nakiller oldu ve gördük ki, gerçekten petrol örgütündeki personel de bu şekilde nakiller oldu. Acaba bir rastlantı mıdır" diye sorduk? Şimdi bu sorunun karşısında bekledik ki, Sayın Başbakan buraya geldiği zaman, "Hayır, bir rastlantıdır elbette ki, nasıl böyle bir şey beklersiniz" diye açıklama yapsın. Bunu yapacağına, sanki tayinleri ve nakilleri yapan bizmiş gibi,

o bize hiddetle soru yöneltti; “Söylesinler efendim, rastlantı mıdır, değil midir?” Biz nasıl söyleyebiliriz, tayinleri, nakilleri biz yapmadık ki? Biz ancak soruyu sorduk. Kime hiddet ediyor Sayın Başbakan?

Şimdi, son olarak, Sayın Tunçkanat’ın açıklamış olduğu belgede, memurların temizlenmesine ilişkin, bir program içinde tasfiye edilmesine ilişkin birtakım sözler vardır. Hiç kuşku yok ki, Hükümetin bu işi benimseyip de kendisi soruşturma yaparak bir açıklama getirmemesi ve devamlı olarak belgeyi açıklayandan kanıt-lama istemesi çok garip kaçıyor, en hafif deyiimiyle. Demek ki, bir yurttaşımız ve hele bir milletvekili, bir senatör gibi daha sorumlu ve bilinçli olan bir yurttaş, ülke balonundan tehlikeli gördüğü bir olayı öğrenirse bunu haber veremeyecek, acaba kanıtlayabilir miyim, elimde delil var mı? diye düşünecek. Böyle şey olur mu? Aksine, biz yurttaşlarımızdan ve özellikle milletvekili ve senatörler gibi sorumlu yerlerde olanlardan, ülkenin güvenliğini ilgilendiren, ülke için önemli olan olayları açığa vurmasını beklemeliyiz. Hatta bu onların milletvekili ve senatör olarak görevidir. Bunlardan kanıt toplaması, kanıt getirmesi, kanıtlaması beklenemez. Kanıt toplamak, sorumlu görevlerde olanların işidir.

Yine bugün garip bir şekilde bazı bilgiler edindik gazetelerden. Bundan önce nasıl Sayın Tural’a ait mektup bir İstanbul gazetesine sızmışsa, nasıl bundan önce Başkan Johnson’un mektubu resmen açıklanmadan önce yine aynı İstanbul gazetesine sızmışsa, bugün de Sayın Haydar Tunçkanat’ın açıkladığı belgeyle ilgili olarak bu gazetede birtakım açıklamalar vardır. Hükümet bu belgenin üzerinde durmuş-muş, incelettirmişmiş uzmanlara. Uzmanların verdiği ifadeye göre, daktilo metin küçültülmüş ve küçültülerek fotokopisi alınmış. Oysa imza aynı oranda küçültülmüş değilmiş, o ise normal boyutta kalıyormuş, bu bakımdan belge kuşkulu imiş, imzanın N veya K harfleri, orijinal imzayla uyum halinde değilmiş. Yani bu belgenin, öyle anlaşılıyor ki, sahte olduğu iddia edilmek isteniyor. Olabilir, belki de sahtedir, bilmiyoruz. Şimdi eğer Hükümet gerçekten uzmanlarına böyle bir inceleme yaptırdıysa ve incelemeler böyle sonuçlar verdiyse, neden Hükümet sözcüsü, Hükümet sorumluları kendi ağızlarından bunu kamuoyuna bildirmiyorlar? Daha önce belirtildiği gibi, “Ben elimde sopayla adam kovalayamam, ispat etsinler” gibi sözler söylüyorlar. Ve sonra böyle bir incelemenin sonucu bir İstanbul gazetesinde yayınlanıyor. Ben bunu anlayamıyorum. Yapılmışsa bir inceleme -biz de zaten hep bunun üzerinde duruyoruz, Hükümet bununla ilgilenmiyor diyoruz- desinler ki, ilgilendik, uzmanlara incelettirdik, şu sonucu aldık diye söylesinler.

Sonra bu açıklamada, Amerikan Elçiliğinin verdiği raporun bir kanıt olarak gösterilmesi de garip. Ne diyecekti? Kabul edelim ki bu belge gerçek bir belge. Ne diyecekti Amerikan Elçiliği? Evet, gerçekten böyle bir olay oldu, biz böyle bir rapor aldık, arşivlerimizde var mı diyecekti? Yani ne diyecekti? Elbette ki yok diyecekti ve bizim bugün Türk Hükümeti olarak veya Türk Parlamentosu olarak orada, Amerikan Hükümetinin yanıtında bildirdiği noktaları soruşturma olanağımız var mı? Belki doğru, belki değil. Fakat bu herhalde belgenin sahte olduğu konusunda bir kanıt olarak ortaya sürülecek bir şey değil Amerikan Elçiliğinin yaptığı açıklama.

Bu konuda sözlerimi bitirmeden önce bir konuyu özellikle, önemle belirtmek istiyorum. O da bu açıklanan belge konusu. Kanımızca basit bir casusluk meselesi

değildir, öyle olsa idi belki bu kadar üzerinde durulmaya değmezdi. Denebilirdi ki, canım, bütün ülkelerde başka devletlerin casusluk örgütü vardır, bütün ülkelerde de böyle çıkarı için haberler veren, casusluk yapan insanlar vardır, her ülkede bu olur, işte bizde de olmuş, bu da meydana çıkmış filan belki denebilirdi Ama belgenin içeriğine bakarsanız bu klasik, normal casusluk tarifine girecek bir belge değildir. Yani bir askeri sırrın, devlet sırrı sayılan bir bilginin, bir ajan tarafından bir yabancı devlete açıklanması değildir. Ne hakkında rapor? Ülkenin iç durumu hakkında rapor, ikincisi, Hükümetin izlediği politika hakkındaki bir rapor. Zaten Amerikalıların birbirine yazdıkları yazıda da bundan bir değerlendirme olarak söz ediliyor. Sonra, kullanılan üslup öyle ki, sanki yazan insan bunu -eğer gerçek bir belge ise- iktidara, Hükümete mensupmuş, gibi “biz” diyor; ortak çabalardan söz ediyor, ortak çabalarımızla önlenebilir diyor. Demek ki, bu, sıradan bir vatandaş değil. Hükümetin yahut iktidarın temsilcisi imiş gibi yazmış, ifadesi böyle. Amerika ile bir mutabakattan, iç politikada bir mutabakattan söz ediyor. Diğer bir yerde şöyle diyor: “Kuşkusuz sizin de bilginizdedir, bu politika ve yukarıda belirtilen uygulamalar çok önce bay M. P. tarafından önerilen güvenlik önlemleriyle uyum halindedir.” Yine burada sanki Hükümetin politikasıyla Amerikan politikası arasında bir mutabakat varmış gibi söz ediyor. Bu mutabakat konusu da çok önemlidir. Bir üçüncü yerde de aynı mutabakat konusu ortaya çıkıyor, ikili anlaşmaların değiştirilmesinden söz ederken diyor ki, “Amerika ve NATO ile birlik olmamız gereğini hatırdan çıkarmayarak” ki, bu karşılıklı anlaşmalar olmadan mümkün değildir, “Halen var olan durumu etkilemeyecek bazı değişiklikleri kabule eğilimli durumunuz.” Demek ki, bu böyle sıradan bir casusluk olayı değil. Bir rapor şeklindedir, iç durum hakkında rapor veriyor. Muhalefetin durumu, ordunun durumu, memurlar kadrosunun durumu ve bunlar karşısında Hükümetin izleyeceği politika, alınacak önlemler, ikincisi bu. Üçüncüsü de bir mutabakat. Sanki Hükümetin izlediği politikayla Amerika’nın burada izlenmesini görmek istediği politika arasında bir mutabakat ifade ediyor. Bu bakımdan, bu kadar önemli bir belge. Böyle, “Ben hırsız kovalayamam, kanıtlasınlar” denilecek ya da sıradan bir casusluk olayıdır diye bir kenara itilebilecek bir olay değildir. Bunun üzerinde ne kadar önemle durulsa o kadar azdır. Bütün bu değerlendirmelerle TİP gensorunun açılmasına taraftardır.

TİP Parlamentoda, Cilt 2, Sayfa 170-175